

Deze route van ongeveer 35 km voert je langs enkele plaatsen waar in het verleden archeologen aan het werk waren.

STARTPUNT IS ALDEN BIESEN (BILZEN)

Het hart van het voormalige riddersverblijf is het binnenhof of de erekoer van de waterburcht (1543-1566). Op de erekoer worden regelmatig evenementen georganiseerd.

De vertrekken van de landcommandeur, het kabinet, het salon en de bibliotheek in de waterburcht werden in 2003 gerestaureerd. Opmerkelijk zijn de parketvloer, de wandbekleding met perkament van edelhart en de kunstzinnige plafonddecoratie met de vier kardinale deugden. In de noordoostelijke hoektoren van de waterburcht liet de landcommandeur zijn bibliotheek inrichten in Luikse rococo, met zijn staatsieportret in de schouwboezem.

Aan de houten brug naar de waterburcht ligt "de tuin van de landcommandeur". Die maakt deel uit van de Franse tuin van Alden Biesen, die in 1991 opnieuw aangelegd werd naar het oude voorbeeld van omstreeks 1700.

Een hekken (1775) sluit het voorhof af. In het voorhof staan de rijschool (nu polyvalente zaal) en de tiendschuur en de oudere voorhofgebouwen (nu verblijfsaccommodatie) tegenover elkaar. De eenbeukige kerk (1638) van Alden Biesen is een zeldzaam bedehuis van de Duitse Orde. Het barokke hoofdaltaar is in zwart en wit, de kleuren van die ridderorde. Op het linkse zijaltaar staat de laatgotische Madonna met Kind, patrones van de Duitse Orde, sinds ca. 1270 hier aanbeden als miraculeus beeld.

Naast de kerk bevinden zich rechts van de Maastrichterallee de oranjerie en de tuinierstoren. Het gastenhuis (nu taverna) bevindt zich na de ingang onmiddellijk links. Op de helling naast het gebouwcomplex strekt zich de Engelse tuin uit met daarin een Minervatempel. In 2007 werd een tuinarcheologisch onderzoek voltooid dat zal moeten toelaten ook deze tuin in zijn oorspronkelijke staat te herstellen.

Van Alden Biesen naar **89**

Tussen **89** en **81**

A HET SCHANSBOSJE

Oude kaarten vermelden hier op deze plaats het toponiem "Schansbosje". Het is verleidelijk om dit te associëren met het fenomeen van de schansen die we kennen uit de kempen en die gebruikt werden bij ontij door plunderende bendes vanaf de 16de tot de 17de eeuw. En inderdaad, wanneer we goed kijken zien we ook hier de vormen van een wal- en grachtsysteem (zie foto). We tasten echter volledig in het duister over wie deze schans gebruikte en hoe oud ze precies is. Is ze misschien ook te linken met een troepenbeweging naar aanleiding van één van de belegeringen van Maastricht en de aanloop daar naar toe? Of is ze opgeworpen ten bate van een dichtbijgelegen dorpskern?

© NGI

Tussen **81** en **90**

B VLAKBIJ DE N758 (RODE KRUISLAAN)

In de verte ligt de steenfabriek van Vandersanden. Vlakbij deze plek werd in 2007-8 een inheems-Romeinse nederzetting en een grafveld onderzocht. Volgens de eerste conclusies van het onderzoek bevinden de aangetroffen resten zich op de rand van een villa-domein. In de periferie van zo een domein waren de ambachtelijke zones gevestigd. De archeologen troffen de sporen aan van metaalbewerking zodat we mogen veronderstellen dat het om smidses gaat. Er werd ook een kolossale waterput aangetroffen die de locatie van (drink)water moest voorzien.

Wat de onderlinge relatie van de nederzetting en het grafveld is, is tot nog toe onduidelijk. Het was met name de eerste maal dat dergelijke graven en bewoning op één en dezelfde plek voorkwamen. Waarschijnlijk horen de graven bij een eerdere pre-villa-nederzetting uit de late ijzertijd.

C BIJ DE WATERTOREN VAN ROSMEER

Ter hoogte van de watertoren in Rosmeer werden er in het verleden verschillende sporen van bewoning aangetroffen. De meeste sporen dateren uit het vroege Neolithicum, meer bepaald van de eerste landbouwers die zich zowat 7.000 jaar geleden in onze gebieden vestigden. Er wordt naar hen verwezen met de term 'Bandkeramiek', naar de typische versiering in banden op hun vaatwerk.

Deze 'bandkeramiekers' leefden in grote huizen, domesticeerden vee en teelden graan. Andere plaatsen waar dergelijke sporen zijn aangetroffen zijn de Staberg in Rosmeer (zie verder), in Herderen en in Riemst (beiden in Route 1).

D DE ARCHEOLOGISCHE ROUTE ROSMEER

In 2005 ontwierp de Heemkring Rosmeer, met steun van de stad Bilzen, een archeologische route. Deze route doet alle plaatsen aan waar archeologen aan het werk waren; in feite dezelfde opzet als deze fietsroute. De wandelroute voert u naar de locatie van de tumulus 'Op de Boelhof' en van de Romeinse villa.

Voor meer informatie: Heemkundekring Rosmeer, Secretariaat: Rosmeerstraat 9, 3740 Rosmeer

E DE STABERG IN ROSMEER

Net voor u ligt de Staberg, ongetwijfeld één van de best onderzochte Neolithische sites in Vlaanderen. Archeologen, onder leiding van Heli Roosens, waren hier aan het werk tussen 1952 en 1960 en legden een tiental Band-keramische huizen bloot. Deze huizen, gebouwd ongeveer 7000 jaar geleden, kenmerken zich door diep ingegraven palen (waarop het dak rustte) en kuilen naast de huizen. Deze kuilen werden volgestort met huishoudelijk afval en vormen een schat aan informatie voor archeologen. Zij werken namelijk onder het motto: 'toon me je vuilnis en ik zal zeggen welk mens je bent'. Tijdens het onderzoek werden ook sporen aangetroffen uit latere periodes. Zo trof Roosens sporen aan uit de IJzertijd en de Romeinse periode.

Praktische informatie

Start: Alden Biesen (Bilzen) - zie ook www.bilzen.be

Route: voorkeursrichting

68 > **89** > **81** > **90** > **66** > **67** > **85** > **68**

Bij Alden Biesen **68** is ruime parkeerplaats.

Vlakbij en op de site is ook HORECA gevestigd.

afstand: ca. 25 kilometer

Mogelijkheid tot aansluiting bij de ZOLAD+-Fietsroute 1 en 3

Opgelet: niet alle items liggen op het fietsroutenetwerk. Hou hierbij rekening met de volgende kleurencodes:

● (Zichtbaar van) op het fietsroutenetwerk

● Niet onmiddellijk op het fietsroutenetwerk

● Zichtbaar maar niet toegankelijk

F HEES, HET DORP

Iedereen heeft ongetwijfeld al gehoord van de Neanderthaler van Veldwezelt-Hezerwater. Raar maar waar, maar het waterloopje dat vroeger uitmondde in de Maas, ontspringt hier in Hees. Mochten de archeologen menselijke resten hebben gevonden dan was het een Hezerthaler geweest...

Ter hoogte van de voormalige St. Quintinuskerk (de huidige fietskluis) werd in 2000 archeologisch onderzoek verricht. Het onderzoek leverde drie plattegronden op van oudere kerken. De oudste kerk had een andere oriëntatie en werd geassocieerd met graven die opgebouwd waren met silex en Romeinse tegulae. Typologisch horen deze graven thuis in de Merovingische periode.

Tussen 90 en 66

© KULeuven

G DE NEANDERTHALER-SITE VAN VELDWEZELT

Tijdens de diverse opgravingscampagnes werden in totaal zeven vuursteenconcentraties ontdekt en opgegraven. De aanwezigheid van talrijke, op kwaliteit geteste keien suggereert het gebruik als een openluchtmijn voor vuursteen. De mijntechniek was eenvoudig: door de erosie van de valleiwanden kwam, al dan niet bij lage waterstanden, een keienstrand bloot te liggen. Tussen deze keien lag de basisgrondstof slechts voor het grijpen.

Op één van de vindplaatsen werden resten van paard, wolharige neushoorn, rendier, bizon, mammoet, hollenleeuw en hyena teruggevonden.

Waarom de locatie doorheen de tijd herhaaldelijk bezocht is, heeft te maken met het landschappelijke karakter van de plaats. Valleien oefenen een aantrekkingskracht uit op mens en dier: beiden vinden er beschutting, voedsel en water. In het geval van de mens zal ook de aanwezigheid van grondstoffen zoals hout en vuursteen een doorslaggevend argument geweest zijn. De vallei was mogelijk ook een verbindingsweg.

Van 66 naar 67

Vlak na 67

H HET KASTEEL VAN JONCKHOLT

De kasteelsite van Jonckholt is aangelegd op een kunstmatige heuvel in de moerassige landen gevormd door de Meersbeek. Het archeologisch onderzoek (1985-1988) wees uit dat de vorming van de site startte rond het begin van de 13de eeuw. Een belangrijke aanwijzing hiervoor is het hout dat voor één van de huizen is gebruikt en dat door dendrochronologisch onderzoek werd gedateerd in 1208.

De oudste bewoning bestond uit een vijftal houten gebouwen die op een ophoging opgericht werden. In de tweede helft van de 14de eeuw werden de bewoonde terreinen omweld door een bakstenen muur. Op de hoeken van de omwalling werden voor 3/4 uitkragende hoektorens geplaatst. Deze torens werden met elkaar verbonden door een gaanderij op spaarbogen.

Op het einde van de 15de of in het begin van de 16de eeuw werd de buitenste omwalling opgeworpen. De uitvinding van het buskruit zit hier mogelijk voor iets tussen. Het kasteel werd uiteindelijk rond 1580 verlaten en vanaf dan gebruikt als steengroeve voor de bouw van het kasteel van Groenendaal.

Dat het kasteel een militair bolwerk was, bewijzen de vondsten van gebruiksvoorwerpen in en rond de slotgracht: delen van een harnas, paardentuig, zwaarden, projectielen. In talrijke verhalen en legenden werd het kasteel van Jonckholt het decor van Tempeliers en roofridders.

Van 67 via Munsterbilzen naar 85

Tussen 67 en 85

I DE REMISE VAN MUNSTERBILZEN

Dat u hier veilig door heen Munsterbilzen kan fietsen is voor een groot deel te danken aan de werken die hier tussen 2006 en 2008 plaatsvonden. Het is precies tijdens deze werken dat archeologen in Munsterbilzen, tegenover de kerk, de resten vonden van Karolingische graven. Op zich is dit al bijzonder, maar de vondst kreeg nog meer weerklank omdat het om boomstamgraven ging: de afgestorvene werd in een holle boomstam begraven. Eén van deze graven werd in blok gelicht en werd geconserveerd. Deze ligt, omringd met alle mogelijke informatie, te kijk in bezoekerscentrum "De Landschapsruiter".

J DE MARKT VAN BILZEN

Tussen 2005 en 2007 werd de markt van Bilzen heraangelegd. Vooraf kregen archeologen de kans de markt over de volledige oppervlakte te onderzoeken. Hierbij werden resten uit de IJzertijd aangetroffen én kregen archeologen meer inzicht in het uitzicht van de latere markt van Bilzen.

In werkelijkheid is het zo dat het loopniveau van de locatie rond de kerk ettelijke meters hoger lag. Alles werd afgegraven toen het kerkhof gesloten werd.

De archeologen konden ook aantonen dat in de middeleeuwen rondom de kerk een diepe gracht lag. Deze gracht werd in de 12de eeuw gedempt. Later werd bovenop deze gracht een huizenrij gebouwd. Van deze huizenrij is het stadhuis de enige restant. Al deze huizen werden gefundeerd op eikenhouten palen. De vulling van de gracht werd ook geanalyseerd. Hieruit bleek dat de omgeving toen vrij bosrijk was en werd gedomineerd door Els en Hazelaar. In de buurt was ook weiland aanwezig.

Van 85 naar het eindpunt

Wie is en wat doet ZOLAD+?

ZOLAD+ is de opvolger van de Zuid-Oost-Limburgse Archeologische Dienst (ZOLAD) en is de eerste intergemeentelijke projectvereniging voor Onroerend Erfgoed werkzaam in Vlaanderen. De projectvereniging wordt in het kader van het decreet houdende de intergemeentelijke samenwerking uit 2001 vanuit de Vlaamse overheid gesubsidieerd.

De vereniging is werkzaam in de gemeenten Bilzen, Lanaken, Riemst en Voeren en wil op het gemeentelijk niveau de zorg voor het onroerende erfgoed behartigen.

In 2009 kwam vanuit het Agentschap Ruimte & Erfgoed de oproep tot oprichting van Intergemeentelijke Onroerend Erfgoeddiensten (IOED). Deze diensten hebben als doel om vanuit een integrale benadering de aandacht van het lokale beleid voor het onroerende erfgoed te vergroten. De vier ZOLAD-gemeenten, zich bewust van de waarde van hun rijke erfgoed en de nood aan expertise om hieromtrent een goed beleid te voeren, beslisten dat de ZOLAD een aanvraag tot taakverschuiving moest indienen.

In september 2009 werd het project door Geert Bourgeois, minister bevoegd voor het Onroerend Erfgoed, goedgekeurd. Op 4 januari 2010 ging ZOLAD+ officieel van start. Omwille van de herkenbaarheid werd de naam ZOLAD bewaard. De 'plus' verwijst naar de extra dimensie die met het bouwkundig erfgoed is toegevoegd.

ZOLAD+ heeft als taken de inventarisatie, advisering, coördinatie en informatieverstrekking op het gebied van het onroerende erfgoed en zal zowel gemeenten als particulieren bijstaan.

Het wil een onmisbaar aanspreekpunt worden voor het lokale onroerende erfgoed.

Voor meer achtergrondinformatie verwijzen we naar www.zolad.be

Ijzertijdaardewerk, aangetroffen tijdens onderzoek op de Bilzerse markt

COLOFON

Verantwoordelijke uitgever:
ZOLAD+, intergemeentelijke projectvereniging
voor Onroerend Erfgoed
Maastrichtersteenweg 2b, 3770 Riemst

www.zolad.be

Teksten: ZOLAD+
© & Foto's: ZOLAD+, tenzij anders vermeld

D/2011/12.623/4

Voor meer informatie:
Toerisme Bilzen
Kasteelstraat 6, 3740 Bilzen
Tel: +32 89 51 56 54

Deze themaroute is een realisatie van ZOLAD+ en is onderdeel van een archeologische route in Zuidoost-Limburg.

Route 1: Riemst (Oost)
Route 2: Bilzen
Route 3: Lanaken
Route 4: Voeren
Route 5: Riemst (West)

Alle rechten voorbehouden

2014

© Bilisium

Prijs: 2 €